Do screeningu osteoporózy se zapojili praktici i gynekologové. Za pět měsíců bylo vyšetřeno 33 tisíc lidí

18.10.2023 - | Všeobecná zdravotní pojišťovna ČR

Po půlroce fungování screeningu jsou do něj zapojeny všechny smluvní ordinace všeobecných praktických lékařů i ambulantních gynekologů. Vyšetřeno bylo víc než 30 tisíc klientů VZP a v Česku také přibývají desítky denzitometrů.

„Program je úspěšnější, než jsme si dokázali představit. Vítám zejména takto široké zapojení lékařů primární péče, to je pro úspěšnost programu klíčové. Stejně důležitá je ale také hustota sítě přístrojového vybavení,“ říká Jan Bodnár, náměstek ředitele VZP pro zdravotní péči. Česko bylo v počtu denzitometrů značně poddimenzované i ve srovnání s ostatními evropskými zeměmi. Díky spuštěnému programu VZP bude od nového roku v ČR k dispozici cca 130 celotělových kostních denzitometrů. *„Čeká nás přitom ještě jedno kolo schvalování žádostí, předpokládám, že v průběhu příštího roku se v počtu dostaneme na 160,“* dodává Bodnár.

V loňském roce se s osteoporózou léčilo 114 tisíc klientů VZP, nejčastěji žen (90 %). Výskyt nemoci v populaci je ale podle odborníků násobně vyšší, odhaduje se až 750 tisíc pacientů v celé ČR. Nemoc probíhá bez příznaků a bolesti, odhalena bývá velmi často právě až po úrazech. Jedná se o zlomeniny krčku, obratle nebo například zápěstí. Ve vyšším věku s sebou nesou řadu komplikací, část pacientů po nich zůstává nesoběstačná, zejména zlomeniny krčku mohou mít následky i fatální. Hlavně neutěšený stav v samotné diagnostice nemoci motivovala VZP k programu dnes již de facto plošného screeningu osteoporózy, v němž jsou sledovány ženy do roka od menopauzy a muži od 65 let. Program bude vyhodnocován průběžně, nicméně hlavní vyhodnocení bude relevantní nejdříve po dvou letech jeho fungování, tedy v létě 2025. VZP vyčíslila celkové předpokládané náklady pro období dvou let na 354 milionů korun. *„Proti těmto nákladům pak stojí těžko vyčíslitelná úspora na léčbě komplikovaných zlomenin, k nimž díky záchytu nedojde. To se vedle přínosu pro samotné pacienty a kvalitu jejich života, pozitivně projeví i na výši úhrad,“* doplňuje Jan Bodnár.

Vyšetření pacienti díky screeningu

Do screeningu osteoporózy se zapojila všechna smluvní zařízení všeobecných praktických lékařů a ambulantních gynekologů. Postupují dle stanovené metodiky (viz níže), kdy s pacienty mladších ročníků (u žen do roka od menopauzy a u mužů od 65 let) nejprve vyplní dotazník FRAX, který odhalí případné riziko vzniku osteoporózy. Pokud se tak stane, následuje vyšetření na denzitometru. U žen starších 60 let a mužů 70 let je indikováno vyšetření na denzitometru automaticky.

Programem časného záchytu zatím (pozn. dle dat VZP za měsíce duben až srpen) prošlo víc než 33 000 klientů VZP, a to v rámci preventivní prohlídky u gynekologa nebo praktického lékaře. *„Víc než 26 tisíc pojištěnců pak bylo indikováno k vyšetření kostním denzitometrem, ať už z důvodu překročení stanovené věkové hranice, nebo po vyhodnocení výsledků dotazníkového šetření,“* hodnotí Jan Bodnár.

Navýšení počtu denzitometrů

Před spuštěním programu bylo v ČR zhruba devadesát denzitometrů. *„Pro zajištění dostatečné*

kapacity pro preventivní denzitometrii bychom potřebovali navýšit tento počet alespoň na 160 celotělových kostních denzitometrů. Od nového roku jich bude díky programu v provozu kolem 130. Předpokládám, že k číslu 160 se přiblížíme v průběhu roku 2024,“ říká Jan Bodnár. Původně VZP počítala s naplněním tohoto cíle někdy v roce 2026: *„I zde se potvrzuje, že zájem ze strany lékařů předčil naše očekávání,*“ doplňuje Bodnár.

Podstatné je zajištění rovnoměrného počtu denzimetrů v rámci ČR. Nejvíc přístrojů přibude přímo v ordinacích všeobecných praktických lékařů a ambulantních gynekologů, nejhustější síť ale budou stále zajišťovat ordinace radiologie, interny a klinické osteologie.

Screening osteoporózy VZP: metodika časného záchytu onemocnění v populaci:

A. Ženy do roku po menopauze do 59 let, muži od 65 do 69 let

Jako součást preventivní prohlídky ve dvouletých intervalech u všeobecného praktického lékaře nebo u gynekologa je provedena anamnéza a jednoduchý dotazník FRAX. Pokud vznikne podezření na onemocnění osteoporózou, je u pacientky/pacienta provedeno měření denzitometrem. (Dle výsledku denzitometrického vyšetření následuje další postup, buď pravidelné sledování pacienta, zahájení léčby nebo odeslání ke klinickému osteologovi či jinému specializovanému lékaři.)

B. Ženy od 60 let a muži od 70 let

V rámci preventivní prohlídky u všeobecného praktického lékaře nebo u gynekologa je rovnou indikováno měření denzitometrem. Měření kostní hustoty prostřednictvím denzitometru může být provedeno buď přímo v ordinaci registrujícího lékaře, nebo je pacient odeslán na příslušné specializované pracoviště. (Dle výsledku denzitometrického vyšetření následuje další postup, buď pravidelné sledování pacienta, zahájení léčby nebo odeslání ke klinickému osteologovi či jinému specializovanému lékaři.)

FAQ – často kladené dotazy

Na co se ptá dotazník FRAX? Jak dlouho trvá jeho vyplnění?
Pro kalkulaci rizika zlomenin v rámci záchytu osteoporózy se používá standardizovaný dotazník FRAX. Dotazník umožňuje určit riziko vzniku osteoporotické zlomeniny v následujících 10 letech a je tak vodítkem k posouzení, zda není třeba u pacienta provést denzitometrického vyšetření. Dotazník zjišťuje základní informace o pacientovi (věk, váha, výška atd.), jeho životosprávu (konzumaci alkoholu, kouření), dosavadní anamnézu pacienta (zejména prodělané zlomeniny) a také rodinnou anamnézu (zlomeniny u rodičů). Vyplnění dotazníku trvá deset minut.

Jak probíhá vyšetření na denzitometru? Je invazivní nebo nějak bolestivé?
Denzitometrem se vyšetřuje hustota kostní hmoty. Vyšetření není bolestivé ani invazivní, radiační dávka je nižší ve srovnání s klasickým RTG snímkem. Probíhá tak, že pacient leží na speciálním lůžku, zůstává oblečený a scanner zachycuje buď jednu, nebo více oblastí kostí. V praxi se obvykle měří na dvou místech, zpravidla v oblasti bederní páteře a horní části stehenní kosti.

Jak dlouho trvá vyšetření?
Vyšetření na denzitometru trvá cca 15-20 minut.

Používají se paprsky jako třeba při magnetické rezonanci?
K vyšetření se používá rentgenový denzitometr s velmi slabým zářením.

FRAX dotazník a seznam zapojených ordinací

Seznam pracovišť, která provádějí denzitometrické vyšetření naleznete na webu VZP - www.vzp.cz/poskytovatele/informace-pro-praxi/populacni-program-casneho-zachytu-osteoporozy. Na stejném odkazu najdete také Dotazník FRAX a kompletní Metodiku populačního programu časného záchytu osteoporózy.
Dotazník FRAX mohou provádět všichni všeobecní praktičtí lékaři a gynekologové.

Co se stane, pokud vyšetření odmítnu?
Osteoporóza je nebolestivé onemocnění. Pacient často netuší, že jím trpí, dokud si nepřivodí úraz, zejména zlomeninu, která se právě v důsledku nemoci hůře hojí, případně je doprovázena dalšími komplikacemi. Léčba osteoporózy probíhá medikací, tzn. nejčastěji je pacientům doporučeno užívání vápníku a vitamínu D, případně hormonální léčba či léčba tzn. bisfosfonáty. Pravidelným užíváním některého z léků se tak může pacient vyhnout nepříjemným a v některých případech až fatálním zlomeninám. Pokud vám tedy lékař vyšetření doporučí, určitě je vhodné jej absolvovat. Je nebolestivé a trvá několik minut.

Co je Revma liga
Revma Liga ČR je společnost lidí s revmatismem, jejich rodinných příslušníků a přátel. Po celou dobu svého působení má za cíl zvyšovat povědomí o revmatických chorobách a nově také o osteoporóze. Její členové bojují za plnohodnotný a rovnoprávný život zdravotně postižených a vytvářejí pro ně regionální kluby po celé České republice. Revma Liga ČR spolupracuje s mezinárodními organizacemi stejného zaměření, je vyhledávaným a rovnocenným partnerem pro pacienty, lékaře, zdravotníky i státní správu. Svou činností motivuje pacienty a ukazuje zdravé populaci svět očima revmatiků. Heslem ligy je: Revma si nevybírá, ale spolu to zvládneme.

Vyplňte si orientační test, zjistíte, zda nepatříte mezi ohrožené osteoporózou (viz zdroj). Pokud na jednu nebo více otázek v dotazníku odpovíte ano, poraďte se svým lékařem:

- Utrpěl/a Váš otec nebo Vaše matka zlomeninu kyčle?
- Utrpěl/a jste po 50. roce věku zlomeninu dolního konce předloktí, pažní kosti, bércové kosti, pánve nebo dokonce kyčle či zlomeninu obratle?
- Snížila se Vaše tělesná výška od 20 let věku o více než 6 cm?
- Léčíte se pro zánětlivé kloubní choroby, roztroušenou sklerózu, závažné onemocnění ledvin, jater nebo střev?

Užíváte nebo užíval/a jste dlouhodobě kortikoidy v tabletách nebo v infuzích?

https://www.vzp.cz/o-nas/aktuality/do-screeningu-osteoporozy-se-zapojili-praktici-i-gynekologove-za-pet-mesicu-bylo-vysetreno-33-tisic-lidi